מפניני הפרשה - מאמר

מה המשותף?

במסכת סוטה יד. מובא: "**דרש ר' שמלאי: תורה - תחילתה גמילות חסדים וסופה גמילות חסדים. תחילתה גמילות חסדים, דכתיב: ויעש ה' אלוקים לאדם ולאשתו כותנות עור וילבישם, וסופה גמילות חסדים, דכתיב: ויקבר אותו בגיא**". ההפץ חיים זצ"ל הבין מכך שנושא גמילות חסדים עובר בתורה כחוט השני. סקר פרשה אחר פרשה ומצא בכל פרשה הוראות חסד נפלאות.

בפרשת השבוע מתחילים אנו לקרוא על המכות שהנחית ה' על מצרים, ובשבוע הבא נגיע לסופן. במבט שטחי המכות נראות שונות זו מזו, אבל אם נתבונן במכה הראשונה ובמכה העשירית, ונמצא ששתיהן מורות על דבר אחד – נוכל למצוא את המכנה משותף שמהווה את הציר המרכזי סביבו סובבות כל המכות, וממנו נלמד ונקבל מסר חשוב ומרכזי על חיינו.

במכת הדם - המכה הראשונה, הפכו כל המים שביאור לדם והדגה מתה. הדבר ידוע שהיאור היה מקור צורכי החיים עבור מצרים. מים - לשתיה ולהשקיה. בנוסף סיפק היאור דגה – הדגים היו מזונם העיקרי מן החי של המצרים - "**זכרנו את הדגה אשר נאכל במצרים**". ובפרט שהצאן היה אלוהי המצרים ולא אכלוהו - "**כי תועבת מצרים כל רועה צאן...הן נזבח תועבת מצרים לעיניהם, ולא יסקלונו**?" – מרכזיותו של היאור בסיפוק צורכי הקיום שלהם היה למקור גאוותם ומבטחם של המצרים, והנה במכה זו הפכו כל המים שבו לדם והותירום נבוכים וחסרי אונים.

גם במכה האחרונה מכת הבכורות עלה המוות בחלונם, אין בית אשר אין שם מת ותהי צעקה גדולה במצרים – אבל לא היה זה מוות בלתי מבוקר, כמגיפה המחוללת שמות בכולם - מי מתו הבכורים הם שמתו. הבכור הוא גאוותם ומבטחם של ההורים ואחרי פטירת ההורים, הבכור המגונן והפטרון הוא מקור מבטחם של אחיו הצעירים. ובמקום בו אין בכור, אמרו חז"ל, מת הגדול שבבית.

נראה אם כן שאומנם מכות אלו היו כואבות בכך שפגעו בתשתית החיים, אך מעבר לזה פגעו במקור גאוותם, ערערו את מבטחם. והותירו את המצרים נבוכים, חסרי ישע ומגן, אומה שתמונת עולמם קרסה והתנפצה – "**למען תדע כי לה' הארץ**", הכל בידו, חשוף בפניו וחסר אונים!

עפ"י זה נבחן את המכות כולן: הבית הוא מבטח, והצפרדעים השתלטו עליו, מהכר והכסת ועד לתנור ולבצק. הגוף הוא מבטח, והכינים והשחין עשו בו שמות. מבקש אדם בטחון ברחובותיו, הנה שורצים ם חיות ערוב. סומך הוא על צאנו ועדריו, והדבר ממיתם. סומך על היבול, הברד מכה אותו והארבה מחסלו. סומך הוא לפחות על סדרי היום והלילה – והמאורות כבים לדידו ועולמו חשך עליו. אם כן: לא קושי המכות בלבד, ולא רק הידיעה שהבורא שליט בכל ועושה בכל כרצונו, אלא – כל עולמם של המצרים נסדק וקרס, התנפץ לרסיסים. כל המבטחים אכזבו ואבדו: "**ובאלוהיהם עשה ה' שפטים**".

וידעו הכל כי מבטח אחד יש, ואין בלתו: "הנה אל ישועתי, אבטח ולא אפחד!" והובטחנו: "**כימי צאתך מארץ מצרים, אראנו נפלאות**" – נביט סביב ונראה, האין "מכות מצרים" הוזרות על עצמן – לערעור כל המבטחים כולם? הרי כל התפיסות שהבטיחו גדולות ונצורות קורסות – התפיסות הביטחוניות המדיניות, החברתיות והכלכליות – הכל כדי להביאנו להכרה האחת והחשובה: "**ברוך הגבר אשר יבטח בה' – והיה ה' מבטחו!**"

בין אדם לחבירו

מי שגר בבית משותף עליו להימנע מהפעלת מכשירים רועשים, כמו מקדחה בשעות שרגילים אנשים לישון. וכן העורך מסיבה רועשת בביתו בשעות מאוחרות מן הראוי שיבקש רשות שכנו או שישאל הכם כיצד לנהוג.

נוסעים במטום שהגיע זמן התפילה, עליהם להתפלל ביחידות במקום מושבם ולהימנע מתפילה במניין בפרוזדורי המטום, מפני שהדבר מפריע למנוחת האנשים היושבים בסמוך וכן מפריע לצוות במלאכתם. המזמין מונית בשעה שאנשים רגילים לישון, ראוי שיחכה למונית בחוץ כדי למנוע מהנהג לצפור.

שואל ומשיב

שאלה: האם ראוי לצרף קטן היודע למי מברכים, לזימון בג' או בעשרה?

תשובה: במסכת ברכות מה. מובא: אמר רב נחמן, קטן היודע למי מברכים מזמנים עליו. וכתב הרי"ף בהלכות, יש מרבותינו שפירשו (הוא רבינו חננאל), שזהו דווקא בקטן שנכנס לשנת שלש עשרה, אבל קטן שלא הגיע לי"ג אין מזמנים עליו, ואין אנו סוברים כן, אלא אפילו בן עשר ובן תשע כשיודע למי מברכים מזמנים עליו.

בספר האורה הביא את לשון הרי"ף הנ"ל וסיים, וכן כתב רבינו האי גאון. וכן כתב בספר הערוך וכן הוא בתלמידי רבינו יונה. וכן פסק הרמב"ם בפרק ה' מהלכות ברכות - ז': קטן היודע למי מברכים מזמנים עליו אף על פי שהוא כבן שבע או כבן שמונה.

אמנם דעת רב נטרונאי גאון, שאין הלכה כרב נחמן ואין מצרפים לזימון עד שיהיה בן י"ג שנה ויום אחד, וכן כן פסק הרא"ש בפרק ז' ברכות - כ'.

מרן בשו"ע סימן קצ"ט - י' פסק בזו הלשון: קטן שהגיע לעונת הפעוטות ויודע למי מברכים מזמנים עליו, ומצטרף בין לשלשה בין לעשרה.

וכתב מרן החיד"א בברכי יוסף סימן קצ"ט שאפילו שדעת מרן בשו"ע שכתב סתם קטן שהגיע לעונת הפעוטות, נראה לו שיש להחמיר שיהיה דווקא בן תשע ומעלה, וכמו שכתבו הרי"ף, והרמב"ם. ובספר זיכרונות אליהו מערכת זימון אות ח' כתב שיש לנהוג כדעת החיד"א, שטעמו ונימוקו עמו, ואין לצרף קטן לזימון פחות מבן תשע. הרמ"א כתב בהגה: ויש אומרים שאין מצרפים אותו כלל עד שיהיה בן י"ג שנה, וכן נוהגים, ואין לשנות.

הבן איש חי פרשת קורח אות י"א כתב, קטן שהגיע לעונת הפעוטות, שהוא כבן תשע, מרן פסק שמצטרף לזימון, וכן מנהג בגדאד.

סיכום: הספרדים ועדות המזרח מצרפים לזימון בשלושה ובעשרה קטן מבן תשע ומעלה שיודע למי מברכים, ולפי פיקחות הילדים מצרפים גם קטן מבן שש. גם בצירוף לזימון בעשרה, אין לצרף יותר מקטן אחד. והאשכנזים אינם מצרפים לזימון אלא מבן שלש עשרה שנה. (עפ"י שו"ת יחווה דעת ד')

מפניני הפרשה - רעיון

"תנו לכם מופת"

רבי אלימלך מליזנסק זצ"ל עמד על פסוק: "...**כי ידבר אליכם פרעה לאמר תנו לכם מופת**" - "**תנו לכם מופת**" - היה ראוי לכתוב "**תנו לי מופת**"! לשון כזה מצויה אצל נביא שקר: "כי יקום בקרבך נביא...ונתן אליך אות או מופת". נביא שקר נותן אות לאחרים, ונביא אמת נותן אות לעצמו. לנביא שקר אין כה לחולל מופתים, שהרי מתנבא הוא בשם כוחות שקר שאין בהם ממש. מופתיו אינם אלא אחיזת עיניים ותעלולי כזב. או רמאות שפלה, כגון שיודע הוא על סמך חישוביו שיהיה ליקוי חמה או לבנה ומציגם כפעולתו, וכבר היו דברים מעולם. לכן, היחיד שאינו מופתע הוא נביא השקר בעצמו: "**ונתן אליך אות או מופת**", בעיניך הם פלאות ומופתים, אבל בעיניו לא, כי צפויים הם מראש.

מה שאין כן הנביא המחולל מופת בשם ה' – מופת אמיתי הוא. מטה ההופך לנגד עיניו לתנין – גם הנביא מתפעל ממנו ונרעש מהמופת: "**תנו לכם מופת**", גם בעיניכם יהיה זה פלא!

והמסר חשוב: רבים נוהים אחר עושי פלאות למיניהם, המבטיחים ישועות ניסים ונפלאות. וניתן לומר בוודאות, שאין סימן ברור יותר לתרמיתם, מאשר הבטחות אלו! משום שנביאים משתאים לנוכח הניסים, כי לא הם מחוללים אותם אלא הקב"ה מחוללם, אם כן, כיצד יכול אדם להתחייב בשם הבורא יתברך?!! לברך, כן להתפלל, ודאי. אבל להבטיח?! האם יודעים הם חשבונות שמים, שורשי נשמות וייעודם, דרכי השגחה שנסתרו אפילו מהשגת אבי הנביאים?

אנו, אין לנו אלא הבטחה "**חולך בתום ילך בטח**" - ויפה תפילת החולה על עצמו אפילו מתפילת הנביא עליו! ובכלל, גישה זו של דרישת הבטחה, "סחיטת" ישועה, גובלת בקטנות אמונה!

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

סמ"ר עומר בן תהילה ון גלדר הי"ד

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה | יעקב (קובי) בן אביבה בן סדון ע"ה | שמעון בן פורטונה גבאי ז"ל | אלפרד פראג'י בן נינט נקש ז"ל

שלמה בן חנה יחזקאל ע"ה | יוסף (ג'רלד) בן מרדכי בר ע"ה | גיטה טובה בת רחנה מזוז ז"ל | אימי רחל בת ליזה בוחניק ע"ה

חיים בן תמר ואברהם סהר ע"ה | שמואל בן שרה חנימוב ז"ל | תאיר בת אילה פוזיילוב ע"ה | מרים בת פרחה חזות ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

חיים בן אורול ניאזוב ז"ל | רבי משה יוסף בן ישראל חיים טאוב ז"ל

בס"ד כז' לחודש טבת ה'תשפ"ו
שנה שלושים ושתים גיליון מס' 17
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת וארא
שבת מברכים
מפטירים

"כה אמר ה' אלוקים בקבצי" (יחזקאל כח' כה')

חשמונאים (שעון חורף)

כניסת השבת:	16:41
יציאת השבת:	17:39
זמן רבנו תם:	18:12

זמן "משיראה את חבירו" עפ"י שו"ע בסימן ל' ופוסקים אחרונים

חישוב זמן "משיכיר" או "משיראה" תלוי בגורמים רבים וקשה לחשבו. ובכל זאת, הפוסקים האחרונים ניסו להגיע לנוסחה קבועה לחישוב זמן זה.

פסקי תשובות

בספר "פסקי תשובות" סימן יח' אות ה' פירט תחילה את הקשיים שיש בקביעת הזמן 'משיכיר', או 'משיראה': "**ולעניין זמן 'משיכיר בין תכלת ללבן': לבחון זאת על פי המציאות כמעט בלתי אפשרי כי צריך שיהיה יום בלתי מעונן ובלתי מושלג וכשהירח אינה מאירה, ובמקום מישור או הרים ולא בעמק מוסתר בהרים גבוהים. וגם נוסף בזמננו שלא יהיו פנסי רחוב המאירים... ולבחון על ידי הסימן השני 'משיכיר את חברו בריחוק ארבע אמות ויכירנו' גם בזה יש כמה כללים...**

בהמשך כתב "פסקי תשובות" שני זמנים מקובלים המבוססים על מסורת: "**...וגדולי הדורות עפ"י המסורת אשר בידם ועפ"י הבחנתם נתנו לנו זמן קבוע ומוגדר, ושני דיעות עיקריות מצינו בזה:**

א. שעה אחת לפני נץ החמה, ובחישוב קבוע תמיד לפי שעות שוות, דהיינו שישים דקות (כפ החיים הגרי"מ טיקוצ'ינסקי).

ב. חמישים ושתיים דקות לפני הנץ...

יש שכתבו שהזמנים הנ"ל נכונים על פי אופק ארץ ישראל - בירושלים, אך בשאר מקומות לצפון ולדרום, זמן הזריחה משתנה בהמשכיותו עפ"י הילוך החמה במקום ההוא לפי הקירבה והמרחק מקו המשווה, ולכן כן יש לקבוע הזמן על פי מיקום השמש תחת האופק, ולפי שיעור הזמן של כשעה לפני הנץ בירושלים ת"ו (דעה א'), מיקום החמה 12.9 מעלות תחת לאופק, ולפי הזמן של 52 דקות לפני הנץ (דעה ב'), מיקום החמה הוא 11.5 מעלות תחת האופק". כלומר, מכיוון שזמן "משיראה" ו"משיכיר" תלוי בכמות האור שמאפשרת לאדם לראות במידה ולהכיר במידה מסויימת, החישוב המדויק יותר לוקח בחשבון את המרחק הגיאוגרפי של השמש מתחת לקו האופק, שמשפיע על כמות האור, ולאו דווקא את מרכיב הזמן.

ילקוט יוסף

בספר "ילקוט יוסף" בסימן ל' א' א' כתב שמנהג ירושלים הוא שישים דקות לפני הנץ החמה: "**זמן הנחתן (של התפילין) בבוקר, משיראה את חברו הרגיל עמו קצת בריחוק ארבע אמות ויכירנו. ויש אומרים שהוא כשש דקות אחר עמוד השחר, ויש אומרים שהוא כשעה קודם הנץ. ולכן לכתחילה אין להתעטף בציצית עד שיגיע שעה קודם נץ החמה, וכן מנהג ירושלים**".

זמן טלית ותפילין בשעת הדחק

זמן העיטוף בטלית והנחת תפילין לכתחילה זהים, אבל יש חילוק ביניהם כאשר אדם נאלץ לעשות כן מוקדם יותר מזמן 'משיראה' או 'משיכיר'.

הנחת תפילין לפני זמן 'משיראה'

בגמרא נחלקו אמוראים האם 'לילה זמן תפילין', היינו, האם מותר להניח תפילין בלילה. להלכה נפסק שמעיקר דין תורה מותר להניח תפילין בלילה, אך חכמים אסרו זאת, משום חשש שמא יירדם ויישן עם התפילין. בעקבות כך פסק השולחן ערוך עפ"י בריית'א במנחות לו.

פסיקת מרן הלכה בשו"ע

מפסיקת מרן בשו"ע סימן ל' סעיף ג' שלהלן עולה שמותר להניח את התפילין אפילו לפני עלות השחר (ובוודאי לפני זמן 'משיראה') מפני שאין חשש שישן בהם, אך אין לברך עליהן עד שיגיע הזמן: "**היה רוצה לצאת לדרך בהשכמה (משנה ברורה ס"ק יא' עפ"י רש"י במנחות לו. אפילו קודם עמוד השחר) מניחם, וכשיגיע זמנן ימשמש בהם ויברך, דליכא למיחש שמא יישן בהם, כיון שהשכים ויצא לדרך**".

אמנם, כיוון שסיבת ההיתר היא משום שאין חשש שמא יישן כאשר יוצא לדרך, יש מקום להתלבט האם היתר זה תקף כאשר אדם איננו הולך או נוהג אלא רק נוסע ברכבת או ברכב וכדומה.

משנה ברורה

במשנה ברורה סימן ל' סעיף קטן יד' כתב שדווקא ביציאה לדרך מצב בו אין חשש שישן בהן, ומכאן שאם נוסע באוטובוס או ברכבת, שאז יש חשש שישן בהם אינו רשאי להניחם: "**ויצא לדרך - ודוקא הולך ברגליו או רוכב, אבל יושב בעגלה אסור להניח שמא יישן בהם**".

ביאור הלכה

אולם ב"ביאור הלכה" סימן ל' ד"ה "כיון שהשכים", הביא דעות של פוסקים אחרונים המקילים בזה, ובפרט אם מטרת הנחתם באותו זמן היא כדי לשומרם שלא יאבדו וכדומה.

אמנם, כל זה רק לעניין ההנחה עצמה, אך לעניין הברכה ברור מהנ"ל שיש לברך רק כשמגיע הזמן. מה דינו של מי שבירך לפני שהגיע זמנם?

'משנה ברורה'

ב"משנה ברורה" סימן ל' ס"ק יג' כתב שבמקרה כזה לא חוזר לברך: "**וכשיגיע זמנן - דאף דהתירו חז"ל להקדים ההנחה בלילה במקום דליכא למיחש לשינה, אפילו הכי, לעניין ברכה לא רצו לתקן לומר 'וציונו' קודם הזמן. ומכל מקום אם קידם וביירך בלילה כשהניחם, אין צריך לברך שנית בבוקר**"

ילקוט יוסף

בספר 'ילקוט יוסף' בסימן ל' סעיף ב' הדגיש שמעיקר הדין מותר בשעת הדחק בלילה, אך יניחם בלי ברכה: "**והעיקר לדינא דאין איסור להניח תפילין בלילה אלא מדרבנן, וכמבואר. ולכן קצין בצבא של הגויים, שאין לו שום אפשרות להניח תפילין בשעות היום, יניח תפילין בלילה בלי ברכה.**

סיכום: זמן תפילין הוא החל מ"שיראה" או מ"משיכיר" שהוא כשישים דקות לפני הנץ החמה, ובשעת דחק אפשר להניחם לפני זמנם בלי ברכה. בטלית לפני זמן "משיכיר".

פינת העורך

"**ויסתר משה פניו, כי ירא מהביט אל האלוקים**" (פרק ג' – ו') מכאן למד הרמב"ם במורה נבוכים חלק א': "**אין ראוי לאדם להתפרין במדעי האלוקות (קבלה ופילוסופיה) בהשערה ראשונה, בלי שיכשיר עצמו בחכמות וידיעות, ויטהר כל מידותיו ככל הראוי, וירחן תאוותיו ורצונותיו, אז יגש לחקור...ויבוש, ויעצר, ויעמוד, עד אשר יתקדם לאט לאט...**"

ברכות מכל הלב

מזל טוב וברכות מעומק הלב לבחור היקר יאיר שמעון לחמי הי"ו ולכל בני משפחתו משפחת לחמי הי"ו ומשפחת קרסנטי הי"ו לרגל הגיעו למצוות.
יהי רצון שיוצר המאורות יאיר את דרכך, וישלה ברכה והצלחה בכל מעשי ידך לטובה ותזכה לעבוד את ה' בשמחה ונחת ומתוך אהבת תורה ויראת שמים ותמצא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לאליהו הכהן הי"ו ושירן פייביש הי"ו לרגל אירוסיהם להם ולכל בני משפחותיהם.
יהי רצון מלפני שוכן מרומים שתיזכו להופתכם בקרוב ותיזכו להקים בית נאמן וכשר בישראל המושתת על יסוד איתנים של אהבה ויראת שמים לתפארת עם ישראל.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

הנאה מריח של בשמי נשים

פסיקת הרמב"ם

הרמב"ם בהלכות ברכות פרק ט' הלכה ז' כתב שיש שלושה סוגי בשמים שאין מברכים עליהם, אחד מהם הוא בשמים שאסור להריח בהם:

"שלשה מיני ריח טוב אין מברכין עליהן ואלו הן, ריח טוב שאסור להריח בו..." ובהלכה ח' פירט וכתב:

"כיצד בשמים של עכו"ם ובשמים של ערוה מן העריות אין מברכין עליהן לפי שאסור להריח בהן..."

שו"ת הרשב"א

בשו"ת הרשב"א חלק א' סימן קסח' העלה שני סיבות אפשריות לפסיקת הרמב"ם שאין לברך על בשמים של "ערוה מן העריות" והם: א. בשמים אלו עשויים להעביר זוהמה. ב. בשמים אלו עשויים לעבירה לגירוי היצר.

ספר חרדים

בספר חרדים מצוות עשה פרק ד' מצות עשה מן התורה התלויות בחוטם, כתב שנראה שבהרחת בשמים של "ערוה מן העריות", יש איסור מהתורה של עשה ולא תעשה ומביא מקור לכך:

"כתב סמ"ג וכל הפוסקים שבשמים של ע"א ושל עריות אסור להריח בהם ונראה דאיכא איסור עשה ולא תעשה שהרי כתבו ז"ל דבכלל לא תקרבו לגלות ערוה נאסר כל מיני קריבה נישוק או חיבוק ואפילו נגיעה ובכלל לא תנאף נאסר ריח בשמי עריות דפירשו רז"ל לא תנאף לא תהנה לאף היינו החוטם לשון ונזמי האף כדפירש רשב"א, והרי כתב רש"י בפרשת קדושים תהיו היו פרושים מן העריות וזו מצות עשה שכל מה שאסר בעריות בלאו בא הכתוב לאסור השתא נמי במצות עשה דקדושים תהיו וכיון דנאסר ריח בשמי עריות בלאו דלא תנאף נאסר נמי בעשה דקדושים תהיו והכי נמי יש לומר באיסור הנאת ריח בשמי ע"ג מה שאסר בלאו דלא ידבק בידך מאומה מן החרם דהיינו אפילו ריח נאסר נמי בעשה דכתיב שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא, ענפי מצוה".

בית יוסף

בבית יוסף בסימן ריז' הסביר עפ"י רבי דוד אבודרהם, למה הכוונה בשמים של "ערוה מן העריות" ואת הסיבות לאיסור להריח בהם שכתב הרשב"א.

פסיקת מרן להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריז' סעיף ד' שאין לברך על ריח של "בשמים של ערווה", אולם מפסיקתו עולה שהאיסור לברך עליהם הוא רק כשהבושם נמצא עליה, זאת מחשש להרגל נשיק או קירוב בשר.

"בשמים של ערוה, כגון: קופה של בשמים תלוי בצוארה, או אוחזת בידה, או בפיה אין מברכין עליהם, לפי שאסור להריח בהם שמא יבא לידי הרגל נשיקה או קירוב בשר".

מגן אברהם

המגן אברהם בסימן ריז' ס"ק ו' כתב שהאיסור לברך על ריח "בשמים של ערווה", אבל של אשה פנויה מותר.

אליה רבה

אבל האליה רבה בסימן ריז' ס"ק ז' כתב שהאיסור לברך על ריח "בשמים של ערווה", מתייחם לכל הבשמים של נשים האסורות על האדם ונראה שזה כולל גם בשמים של אשה פנויה.

ברכי יוסף

בספר ברכי יוסף בסימן ריז' דין ד' כתב שיש להחמיר בזה גם לגבי בשמים של אשה פנויה, כדעת אליה רבה.

בהמשך כתב שנראה שאדם צריך להחמיר בזה גם לגבי בשמים של אשתו כשהיא נידה, והביא לכך רמז יפה.

משנה ברורה

במשנה ברורה בסימן ריז' בס"ק טז' ויז' פסק להחמיר בזה כדעת האליה רבה, והדגיש שהאיסור הוא גם כשהבשמים לא תלויים על האשה, אלא מונחים על השולחן: **"תלוי בצוארה - יש מאחרונים שכתבו דלאו דווקא בשהוא תלוי בצוארה אלא רגילות נקט דבשמים שהיא רגילה לשאת בצוארה אפילו הם מונחים כעת על השלחן גם כן אין לברך עליהם דעל ידי זה יבוא לידי הרהור אם מכירה ויודעה".**

כף החיים

בספר כף החיים בסימן ריז' ס"ק טוב' כתב שאמנם מדברי הברכי יוסף ניתן ללמוד שמותר לאדם להנות מריח בשמים של בתו, אבל הנכון הוא להימנע גם מזה: **"יש מי שכתב דאסור להריח אף בבשמים של אשתו נידה, דהגם דעל יחוד אשתו נידה לא גזרו, והתורה העידה סוגה בשושנים וכו', מכל מקום יש להתרחק, דליבו גס בה ושמא יבא לידי קירוב, ונראים דבריו, וסימן לדבר סוגה בשושנים דצריך סייג גם בשושנים דייקא. ברכי יוסף אות ג'...ולפי זה בבשמים של בתו מותר להריח, כיון דליכא איסור יחוד וגם אין לבו גס בה, ומכל מקום יש להחמיר דיש להתרחק מן הכיעור ומן הדומה לו".**

פסקי תשובות

בספר פסקי תשובות בסימן ריז' אות ז' כתב שראוי להיזהר לא ליהנות מריח של תמרוקי הנשים,כדי לא להיכשל באיסורים מהתורה. וכן הביא את פסיקת המשנה ברורה שהאיסור ליהנות מבשמי נשים האסורות על האדם, הוא גם כאשר הבשמים מונחים על השולחן, וראוי להחמיר גם בבשמי בתו אימו ואחותו: **"ובספר חרדים (מצוות עשה התלויות בחוטם) שיש בו מצות עשה דקדושים תהיו ומצות לא תעשה דלא תנאף - לא תהנה באף, ולכן צריך להתרחק מאד מריח תמרוקי הנשים וליזהר מאד לא להתכוין ליהנות מהריח שלא יכשל באיסורים דאורייתא...ואף באשתו כשהיא נדה אסרו להריח בשמיה אפילו מונחים על השולחן ואינם עליה...ושל בתו ואמו ואחותו גם כן יש להחמיר..."**

ילקוט יוסף

זו לשון הפסיקה בספר ילקוט יוסף סימן ריז' - דין ברכת הבשמים סעיף ד':

"אסור להריח ולברך על בשמים התלויים בצוארה של אשה, (ונכון להזהר מלהריח בכוונה מריח בושם שסכה אשתו נדה)".

פניני הלכה

בספר פניני הלכה ברכות - ברכת הריח פרק ג', כתב שמטרת האיסור ליהנות מריח של בקבוק הבושם של אשה שהוא מכיר והיא אינה אשתו, היא, כדי לבצר את קדושת הנישואין ולמנוע התקשרות אישית בין גבר לאשה שאינה אשתו:

"וכן אסור לגבר להריח מבקבוק הבושם של אשה שהוא מכיר והיא אינה אשתו, ואם הריח – לא יברך. וזה אחד הסייגים שקבעו חכמים כדי לבצר את קדושת הנישואין ולמנוע התקשרות אישית בין גבר לאשה שאינה אשתו..."

סיכום

אין לברך על ריח של "בשמים של ערווה", מעיקר הדין איסור זה מתייחם לבשמים של נשים האסורות על האדם, ורק כשהבושם נמצא על האשה, וזאת מחשש להרגל נשיק או קירוב בשר.

אולם לדעת רוב הפוסקים האחרונים ראוי להחמיר בזה גם לגבי בשמים של אשה פנויה, וגם לגבי בשמים של אשתו כשהיא נידה. כמו כן ראוי להחמיר בכל זה גם אם השמים לא מונחים על האשה, אלא מונחים על השולחן. מטרת האיסור ליהנות מריח של בקבוק הבושם של אשה שהוא מכיר והיא אינה אשתו, היא, כדי לבצר את קדושת הנישואין ולמנוע התקשרות אישית בין גבר לאשה שאינה אשתו.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ו' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח בנגינות על השמינית מזמור לדוד**". מלבי"ם מבאר שאת המזמור הזה אמר דוד המלך, כשחלה במחלה כבידה וארוכה אחרי מעשה בת שבע, כשהוא מתמודד עם שני דברים. א – מחלתו הקשה. ב – האויבים שלו שמירדו את חייו. יוצא אם כן שבאותה תקופה היו לדוד המלך שני אויבים הפנימי – מחלתו, והחיצוני אויביו: "**מבואר כי מזמור זה התפלל עת חלה חולי כבד וארוך, אחר מעשה של בת שבע, כאשר קבלו חז"ל, והתפלל על חליו (ב' ז'). אבל גם אויביו שטמוהו וימררוהו בעת החיא, עד שהורע זה בעיניו יותר מן חליו, והתפלל גם עליהם (ז' יא'), עד שהמזמור בכללו, ידבר על שני מיני האויבים המכתירים את האדם, האויב הדבוק בו מתולדתו, שהם מזגי גופו ולחותיו המתקוממים עליו להחליאו ולחמיתו, והאויבים החיצוניים שהם זולתו מבני אדם:**

את פסוק ב': "**ה' אל באפך תוכיחני ואל בחמתך תיסרני**" מבאר מלבי"ם שדוד המלך מתייחס לשני מיני כעס: אף וחמה ומבאר את ההבדל ביניהם: "**יש הבדל בין האף ובין חמה, שהאף הוא הכעס הנגלה, והחמה היא תבערת אש הכעס בנסתר בנטירת שנאה ואיבה, ויהיה לפעמים אף בלא חמה אם רק מראה לו פנים נזעמים ואהבה במצפוניו, וחמה בלא אף אם מסתיר אפו ואיבתו, ויש הבדל בין תוכחה וייסור. התוכחה היא בדברים רכים, והייסור בו יאסור את נפשו בדברים קשים או ביסורים ממש, ותוכחת ה' עלי עוון, הוא לפעמים שלא יחטא בעתיד, וזה נקרא תוכחה, ודוד בקש שתוכחה זו לא תהיה באף רק בדברים רכים כאב את בנו.**

ולא הוצרך לבקש שלא יהיה בחמה ונטירת איבה, כי האויב לא יוכיח ולא ישתדל להשיבו אל דרך הנכונה, והתוכחה המגולה תהיה תמיד מאהבה מסותרת, ולא בקש רק אל באפך תוכיחני, ולפעמים יביא ה' יסורים על האדם בעבור החטא שכבר חטא, וייסורים האלה בהכרח הם באף, כי המיסר מראה בנגלהו שקוצף על המוסר, ולכן בקש שעכ"פ אל בחמתך תיסרני. שלא יהיה מאיבה פנימית ונטירת שנאה כאויב המיסר, רק כמו שכתוב כי כאשר ייסר איש את בנו ה' אלוקיך מיסרך, ואמר ואהבו שחרו מוסר".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית.

את פרק ב' פסוק ג': "**כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך**: ביאר מלבי"ם, שהבינה היא התבוננות האדם מעט מעט ומוסיף דעת להוציא דבר מדבר, ואילו תבונה היא מבט כללי שכולל כל הדברים, והשגתה היא בראיה מרחוק.

את פסוק ד': "**אם תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה**" - מבאר המלבי"ם, כביטוי של היגיעה שמתייגע להעמיק בדברי החכמה העמוקים.

את פסוק ה': "**אז תבין יראת ה' ודעת אלוקים תמצא**" מבאר מלבי"ם שיראת ה', היא ראשית החכמה, שהרי החוכמה מתנגדת ליצר הלב, ולכן הם לא יופנמו ויחוקקו בלב האדם אלא ע"י יראת ה'. אבל יש לדעת שללא חוכמה, לא יהיה לאדם יראת ה', שהרי אי אפשר לאדם להבין את גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, המלמדת אותו ללכת בדרכי ה'.

"**כבר התבאר כי ראשית חכמה יראת ה', שאחר שחקי החכמה אין עליהם מופת והם מתנגדים ליצר הלב, אי אפשר שיחקו חקי החכמה בלב אלא ע"י יראת ה', וכמ"ש חז"ל אם אין יראה אין חכמה, שע"י יראת ה' יקבעו בלבו חקי החכמה אשר צוה ה' ונתנם לבני אדם, אולם אמרו עוד שאם אין חכמה אין יראה, שא"א שיבין אדם גדולת ה' ורוממתו עד שיירא מפניו רק ע"י החכמה, שהיא תלמדהו ללכת בדרכי ה' ועל ידה יבין גדולתו של יוצר בראשית, עד שיבין יראת ה'...**"

ועוד, אפילו שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקים שהוא ירא מגדולתו.

"**וכבר בארנו שע"י היראה יבוא לדעת חכמה, שהגם שהחכמה אינה נודעת ע"י החוש והמופת, ע"י היראה יקבעו בליבו אמונה אומן חקי החכמה הנתונים מאלוקי עולם אשר הוא ירא מגדולתו, ויורגל בהם עד שישובו להיות אצלו כדברים הנודעים בחוש וכמושכלות, אמנם אם יוסיף בבקשת החכמה לבקשה ככסף וכמטמונים, אז יבא למדרגה למצוא דעת אלוקים, והם הידיעות הנשגבות בענייני האלוקות כמו מעשה בראשית ומעשה מרכבה שאין מוסרים אותם אלא לחכם ומבין מדעתו**".

שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. את מי נשא אהרון הכהן לאשה?

א. את אחותה של צפורה אשת משה. ב. את אלישבע בת נחשון.

ג. את אלישבע בת עמינדב. ד. את בתה של סרח בת אשר.

2. איזה תבואה נפגעה במכת הברד ואיזה לא נפגעה?

א. מכת הברד לא פגעה בתבואה. ב. הפשתה הוכתה והשעורה לא.

ג. הפשתה והשעורה הוכו והחיטה והכוסמת לא. ד. כל התבואות הוכו.

3. באיזו מכה / מכות אמר פרעה – "ה' הַצַּדִּיק וַאֲנִי וְעַמִּי הָרְשָׁעִים"?

א. במכת השחין ובמכת הברד. ב. במכת הברד.

ג. במכת הצפרדע ומכת הברד. ד. במכת הערוב ובמכת הברד.

שאלה עפ"י פירוש איבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

7. "וַיַּעֲשׂוּ כֵן חַרְטֻמֵּי מִצְרַיִם בְּלָטֵיהֶם..." (פרק ז') מהיכן היו להם מים?

א. ממי גשם שטרם נפלו לקרקע. ב. המים שבתוך האדמה לא הפכו לדם.

ג. עשו זאת בארץ גושן שם המים לא הפכו לדם. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. פרעה אמר למשה: "...לכו זבחו לאלוקיכם בארץ" (ח') באיזו ארץ?

א. לארץ ישראל. ב. הכוונה למדבר - מקום שומם.

ג. למקום מגוריכם בארץ מצרים. ד. למקום כלשהו במצרים.

5. מה הפירוש המילים: "...והשעורה אביב..." (פרק ט')?

א. השעורה מבשילה באביב. ב. בארץ מצרים השעורה גדלה באביב.

ג. השעורה ביכרה לפני החיטה ולכן לקתה. ד. לשעורה גבעול רך ועדין.

6. "...וַיָּרֶק מֹשֶׁה הַשָּׁמַיְמָה" (פרק ט') מה המיוחד בפיח שזרקו לשחין?

א. היה חם למרות שעבר זמן מכיבוי האש. ב. התפזר כאבק בכל מצרים.

ג. קומץ של משה הספיק למלא חופניים של משה ואהרון. ד. ב' ו ג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש רשב"ם - כיתות ד' עד ח'

8. "...וַיִּסֶּף לַחֲטֹא וַיַּכְבֵּד לִבּוֹ" (פרק ט') מדוע כאן מכנה אותו התורה חוטא?

א. פעם ראשונה שהבטיח ולא קיים. ב. זו פעם שלישית שהבטיח ולא קיים.

ג. משהודה בברד שהוא ועמו הרשעים נחשב למזיד. ד. א' ו ג' נכונות.

ברכות והודעות

מדרשת "הדרך אלייך" בחשמונאים מזמינה את בנות היישוב בגילאי 18 עד 40 להשתלב במדרשה שתעניק לכן כלים להעצמה אישית וצמיחה תורנית ורוחנית באווירה חמימה וחברותית.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי ע"י כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לאזכרה של קרוב משפחה – הרב שמעון בוחניק – 050-2339941